

Tjeerd Gorter

Natuurdoelanalyses een diagnose- en behandelplan voor Nederlandse natuur

De Ecologische Autoriteit op veldbezoek.

Het gaat niet goed met de natuur in Nederland, zoveel is na vele publicaties (o.a. Van Swaay et al., 2022, Wereld Natuur Fonds, 2023, Van Zeijts et al., 2024) inmiddels

wel duidelijk. Dat heeft verschillende oorzaken, waarvan een belangrijke de te hoge stikstofdepositie in veel natuurgebieden is. Die heeft niet alleen gevolgen voor de natuur, maar sinds de uitspraak van de Raad van State over de PAS op 29 mei 2019, ook voor vergunningverlening. Activiteiten die leiden tot meer stikstofdepositie op beschermde (Natura 2000) natuur die al overbelast is, mogen niet meer. Dit is de huidige stikstofcrisis.

De beste manier om dit probleem op te lossen, is zorgen dat de Nederlandse natuur er weer goed voor komt te staan. Hiervoor moet je weten wat de doelen zijn, wat de huidige toestand van die natuur is, wat de knelpunten zijn en hoe je die op kunt lossen. Je moet kortom, diagnoses kunnen stellen en een behandelplan bedenken.

Tekst: Roy van Grunsven De Vlinderstichting & Willemijn Smal Ecologische Autoriteit

Natuurdoelanalyses en Ecologische Autoriteit

Dat is inmiddels door de provincies gedaan en vastgelegd in zogenaamde Natuurdoelanalyses (NDA's). Zo'n NDA is een feitelijke ecologische rapportage van de toestand van een gebied en de drukfactoren die een rol spelen, aangevuld met oplossingsrichtingen voor maatregelen. De provincies leggen deze voor aan de Ecologische Autoriteit, een onafhankelijk adviesorgaan. De Ecologische Autoriteit brengt, met een groep experts, een advies uit over elke NDA. Ze doet dit op basis van een veldbezoek, inclusief gesprekken met betrokkenen tijdens dat veldbezoek, en inzichten en data uit openbare bronnen. Vanwege de stikstofcrisis hebben de Natura 2000-gebieden die stikstofgevoelig zijn voorrang gekregen. Over ruim 70 van de 130 gebieden zijn nu adviezen uitgebracht door de Ecologische Autoriteit. Op basis daarvan is het adviesrapport "Doen wat moet én

kan" geschreven. Het rapport is, net als alle andere adviezen, te vinden op www.ecologischeautoriteit.nl.

Randvoorwaarden moeten op orde zijn

Uit de eerste zeventig NDA's blijkt dat veel natuurgebieden verslechterd zijn. Dat is in strijd met het verslechteringsverbod. Er is veel gedaan aan beheermaatregelen in de Natura 2000-gebieden

Natura 2000

De landen van de EU hebben onderling afspraken gemaakt over natuurbescherming. Alle landen hebben een ondergrens voor natuurbescherming. Hiervoor zijn per land bepaalde habitattypen en soorten gekozen die beschermd moeten worden. Voor een deel hiervan zijn ook door Nederland specifieke gebieden aangewezen, dit zijn de Natura 2000-gebieden. Per Natura 2000-gebied zijn er doelen: bepaalde habitattypen en soorten moeten daar behouden blijven of verbeteren/zich uitbreiden. In alle gevallen is een afname in aantal, voor soorten, of oppervlakte of kwaliteit, voor habitattypen, niet toegestaan: dat heet verslechteringsverbod. Wordt er toch verslechtering geconstateerd, dan mag niet worden gewacht met maatregelen.

om de doelen te halen. Maar in veel gevallen zijn de randvoorwaarden niet op orde, zoals goede kwaliteit van bodem, water en lucht. Daardoor hebben de beheerinspanningen onvoldoende effect gehad. De gevolgen van overbelasting met stikstof zijn maar gedeeltelijk op te vangen met natuurbeheer, zoals vaker maaien of intensiever grazen. Hierdoor voorkom je dat een gebied dichtgroeit, maar de effectiviteit is beperkt en intensief beheer heeft ook nadelen voor de natuur.

De belangrijkste oplossingen voor natuurherstel zijn het op orde krijgen van de randvoorwaarden: de stikstofbelasting in de gebieden omlaag brengen en de waterhuishouding verbeteren. Dit betekent wel dat er ook buiten de Natura 2000-gebieden ingrepen plaats moeten vinden. Dat stikstof als belangrijke factor naar voren komt, is te verwachten als je met de stikstofgevoelige gebieden begint. Het bleek dat de stikstofdoelen in deze gebieden niet haalbaar zijn zonder (sterke) reductie van de stikstofbelasting. De mogelijkheden om dat met meer beheer op te lossen zijn uitgeput. Ook onvoldoende waterbeschikbaarheid of een slecht functionerend watersysteem komt in 94% van de NDA's naar boven als een belangrijke drukfactor. Meestal speelt hierbij een te lage grondwaterstand een rol. Daarnaast zijn waterkwaliteit, recreatie, versnippering, suboptimaal beheer en exoten belangrijke problemen.

Natuurdoelanalyses: een goed hulpmiddel

Uit de NDA's bleek dat provincies voor veel gebieden geen volledig beeld hebben van hoe de natuur er voorstaat. Belangrijke informatie daarvoor is niet beschikbaar of is bij het opstellen van de NDA door de provincies niet gebruikt. Het is daardoor bijvoorbeeld niet altijd duidelijk hoe het met bepaalde soorten of habitattypen gaat. Of het is niet helder wat precies de oorzaken zijn van afnames die we zien. Veel belangrijke drukfactoren zijn echter goed in beeld en we weten wat er moet gebeuren om te zorgen dat de natuur zich kan herstellen. Effectieve en noodzakelijke eerste stappen zijn vaak goed mogelijk. Voor een verdere verfijning en dosering van de maatregelen is het belangrijk om het landschaps-ecologische systeem goed te begrijpen, dus het ge-

Roy van Grunsven

De habitattypen stuifzand en jeneverbesstruweel zijn gevoelig voor stikstofdepositie.

bied in samenhang met het omliggende landschap. Hiervoor kan in een volgende versie van de NDA's meer aandacht komen zodat een completer pakket aan effectieve natuurmaatregelen in beeld komen.

De NDA's zijn een zeer goed hulpmiddel gebleken om inzicht te krijgen in hoe het gaat met de (Natura 2000-) natuur in Nederland. Ze kunnen nog beter, maar helpen ook nu al duidelijk te krijgen wat er nodig is om onze natuur te herstellen, en daarmee uit de stikstofcrisis te komen. Ze vormen een wetenschappelijke basis, een feitenrelaas, als basis voor goede maatregelen en dus voor het bereiken van de doelen. Het is nu een kwestie van uitvoeren van de eerste maatregelen én stappen zetten voor nog beter inzicht en een totaalpakket aan effectieve maatregelen voor robuuste natuur.

Literatuur

- Ecologische Autoriteit (2024). Doen wat moet én kan. <https://ecologischeautoriteit.nl/adviezen/5133>.
- Van Swaay, C.A.M., Bos-Groenendijk, G.I., Van Grunsven, R., Van Deijk, J.R., Wever, R., Stip, A., De Vries, H.H., Kok, J.M., Huskens, K., Veling, K., Van 't Bosch, J. & Poot, M.J.M. (2022). Vlinders, libellen en hommels geteld. Jaarverslag 2022. Rapport VS2023.004, De Vlinderstichting, Wageningen.
- Van Zeijts, H., Van Bussel, L.G.J., van Dijk, W.F.A., Trienekens, S.J., Poppeliers, S.W.M., Schmidt, A.M., Smits, N.A.C., Reinds, G.J. & Marra, W.A. (2024). Monitoring en Evaluatie van het programma Stikstofreductie en Natuurverbetering: syntheserapport. publicatienummer: 5293 Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag.
- Wereld Natuur Fonds (2023). Living Planet Report Nederland. Kiezen voor natuurherstel. WWF-NL, Zeist. ●

Ecologische Autoriteit en De Vlinderstichting

De Ecologische Autoriteit is een onafhankelijk adviesorgaan met als taak te beoordelen of de juiste informatie wordt gebruikt bij besluitvorming over beschermde natuur. De Ecologische Autoriteit toetst alle natuurdoelanalyses van provincies die de onderbouwing vormen voor maatregelen in provinciale gebiedsprogramma's. Elk advies van de Ecologische Autoriteit wordt opgesteld door een onafhankelijke werkgroep die bestaat uit een voorzitter en secretaris van de Ecologische Autoriteit en een aantal deskundigen uit wetenschap en gebiedspraktijk. Afhankelijk van de vraagstukken die in het gebied spelen zijn dit bijvoorbeeld vegetatiekundigen, aquatisch ecologen, hydrologen.

Michiel Wallis de Vries en Roy van Grunsven hebben vanuit De Vlinderstichting ook als deskundigen deelgenomen aan de werkgroepen voor een aantal gebieden. Michiel was lid van een aantal werkgroepen voor gebieden in het Zuid-Limburgse heuvelland, rond Weert en in Friesland. Roy heeft voornamelijk deelgenomen aan werkgroepen voor heide- en veengebieden. Hij was ook lid van de werkgroep die het adviesrapport Doen wat moet én kan opgesteld heeft.

